

„Tradicija i modernizacija na Balkanu“

*Petak, 02.12.2005 od 9,00-17,30 u Sarajevu
organizovano u saradnji između Odjela za historiju jugoistočne Evrope Univerziteta
Graz i fondacije Friedrich Ebert*

Tradicije utiskuju pečat stavovima i načinima ponašanja svim društvima. One su izložene promjenama koje se često u jednoj te istoj zemlji različitom brzinom provode. Modernizacija u smislu političkog i privrednog razvoja iziskuje takođe promjenu stavova i ponašanja – ona zahtijeva „modernog čovjeka” i „moderna društva”.

Nacionalni i međunarodni akteri pokušavaju u tom smislu da zatvore krug na Balkanu: u kratkom vremenu da izvrše transformaciju države i društva iz socijalističkog i komunističkog sistema u jedan demokratski i privredno organizirani sistem, da bi istovremeno postigli kompatibilitet sa normama i institucijama EU, sa ciljem integracije zemalja Balkana u Evropsku Uniju i na kraju sve to spojiti sa prevazilaženjem posljedica rata.

Deset godina po završetku rata i potpisivanju Dejtonskog mirovnog sporazuma, zasigurno se mnogo toga postiglo. Ali, istovremeno moramo potvrditi da su važni ciljevi kao što je izgradnja funkcionalne države i institucionalizacija socijalnih i političkih odnosa samo djelimice provedena. Jedan od razloga za to da ambiciozni programi međunarodne zajednice i nacionalnih elita nisu u očekivanoj mjeri i u okviru zadatih vremenskih rokova imali uspjeha, leži u činjenici da je u biti normativna i institucionalna rekonstrukcija države i društva daleko odmakla, ali ne funkcionira prema očekivanjima i od jednog velikog broja ljudi nije „prihvaćena” jer su oni u svojim stavovima i načinu ponašanja u velikoj mjeri opterećeni kulturnim tradicijama koje stoje na putu brzoj „asimilaciji” modernizacije. Međunarodna i nacionalna reformska koalicija za brzu modernizaciju, u svojim programima i razvojnim strategijama, u većini zemalja regije, ne uzima u obzir ili ne dovoljno, određenu realnost u vidu jako izraženog tradicionalnog načina ponašanja. Veliki dijelovi društva nisu ili budu na nepotpun način pogođeni reformama i modernizacijom ili oni udare na stavove i način ponašanja koji ponuđene promjene ne samo da ne žele prihvatiti, nego ih krivotvore i mogu voditi do pseudo-modernizacije.

Ova parcijalizacija pojačava već postojeću polarizaciju između onog dijela društva koji aktivno i zbog vlastite prednosti učestvuje u modernizaciji i suigrač je u realizaciji reformskih projekata međunarodne zajednice i onog dijela društva, koji iz mnogobrojnih razloga ne uzima učešće u tom i koji je isključen i marginaliziran od procesa i programa modernizacije.

Međunarodna zajednica je suodgovorna za ovakav razvoj, jer u zemljama regije podržava vlastite kontra-elite. Ona pri tom traži i podržava one političare, naučne radnike i vodeće društvene snage koje joj „odgovaraju”, koje govore njenim jezikom, koje razumiju njen

način rada i razmišljanja i koji se zbog vlastitog, često ekonomskog interesa, prilagođavaju očekivanjima međunarodne zajednice i koji su naučili da joj odgovaraju.

Očekivanja međunarodne zajednice polaze od „trickle-down-efekta” i „moći faktičnog”, što bi trebalo da se kroz institucionalnu i normativnu rekonstrukciju države i društva postigne, da bi postepeno došli do segmenata društva i regija zemalja koji momentalno još nisu uzeli učešća u modernizaciji. Skoro da se može primijetiti suprotan efekat: suprotno očekivanjima i uz nova demokratska pravila igre u nekim zemljama pobjeđuju društvenopolitičke snage koje su „nazadno orijentisane” i koje su kritične prema reformama i modernizaciji. Istovremeno je politička i privredna istrajnost moći „jučerašnjeg” nenačeta i podržava je rasprostranjeni neformalni sektor i korupcija i na osnovu posebnog koncenzusa interesa među mafijaškim strukturama - i često mreža klijentele u potrebi za preživljavanjem.

Sa ovim spoznajama izgleda umijesno da se pobliže preispitaju mehanizmi koji na Balkanu ometaju ili koče spolja forsiranu modernizaciju. Pri tom će biti potrebno ispitati i preispitati i same modernizacijske intervencije, da li su programi i strategije primjereni tj. kako bi trebali biti modificirani da bi se bolje uklopili u realnost, tj. da to bude polazište reformskih pokušaja i da se ode do ljudi tamo gdje se oni zaista i nalaze.

Zbog toga želimo da se ovom radionicom bavimo uticajem kulturnih tradicija na Balkanu u sadašnjosti: u kojoj mjeri je razmišljanje i djelovanje društava i njihovih elita na Balkanu određeno kulturnim tradicijama, stavovima i načinom ponašanja? Koji su njeni uticaji na programe transformacije i modernizacije kao i realizacije evropske sigurnosne i stabilizacione politike na Balkanu? Da li su „tradicije” prije svega prepreka ili mogu u određenom slučaju procese promjena podržati i ubrzati? Koje posljedice proizilaze iz toga po modernizacijski usmjereno političko djelovanje i međunarodnu podršku ovih procesa?

U vezi sa tim ova radionica može, između ostalog, poslužiti i za diskusiju o: odnosu građana i države, zajednice i društva, iskustva politike modernizacije iz vremena socijalizma, „povratak” nove, stare, u svakom slučaju modificirane forme tradicionalnog razmišljanja i djelovanja poslije sloma socialističkog sistema; „Privatizacije” opšteg dobra kroz klijentelističke mreže, korupciju i kroz organizovani kriminal; uloga religija i nacionalizma kao „zamjena” za izgubljene orijentacije identitetske zaraze u doba raspada i slabljenja državnih i društvenih struktura.

Na ovu radionicu je pozvan niz ličnosti iz naučnih krugova, medija i organizacija civilnog društva. Nakon uvodnog izlaganja želimo da zajedno, opisane i druge fenomene diskutiramo, da identifikiramo ključne probleme, koje kako zbog analize tako i u pogledu konsekvenci po politiku modernizacije trebamo bliže ispitati i diskutovati. Pri tom je zamišljeno da ova diskusija dobije svoj nastavak u narednim radionicama.

Prijedlog programa

Četvrtak, 01. decembar 2005 god.

Dolazak učesnica i učesnika (koji nisu iz Sarajeva)

20.00 Večera

Petak, 02. decembar 2005 god.

- 09.00 Otvorenje,
Pozdrav i uvod
Michael Weichert, Friedrich-Ebert-Fondacija
Prof. Karl Kaser, direktor Odsijeka za historiju jugoistočne Evrope
Univerziteta Graz
- 10.00 Uvodna izlaganja
Ugo Vlasiavljević
Enes Osmančević
- 10.30 Pauza za kafu
- 11.00 Diskusija
- 13.00 Ručak
- 14.30 Nastavak diskusije sa težištem na
«Građanin i država na Balkanu-odnos između tradicije i modernog»
- 15.30 Pauza za kafu
- 16.00 Nastavak diskusije sa težištem na
«Posljedice po politiku modernizacije»
- 17.00 Rezimiranje rezultata diskusije
Prijedlozi za nastavak diskusije

Subota, 03. decembar 2005 god.

Odlazak učesnica i učesnika (koji nisu iz Sarajeva)

Radni jezici su bosanski, srpski, hrvatski i njemački (sa simultanim prevodom sa/na njemački jezik).